

Šolske stvari.

Učilni načrt za nedeljske in prazniške glavne šole.

(Dalje.)

Učilni načrt

za III. razred nedeljske in prazniške glavne šole.

1. Kršanski nauk se ponavlja v tem razredu združeno z drugimi tremi razredi po velikem katekizmu.

Vsako nedeljo in vsaki praznik eno uro popoldne.

2. Branje. Razumljivo, ogledajoče, urno in povzdignjeno branje slovenskih obrtniških Barentinovih bukev noter do polovice. (Das Buch der Technologie vom Prof. Barentin um 1 fl. 20 kr. zu haben in der Heyerschen Verlagsbuchhandlung in Wien.)

Vsako nedeljo in vsaki praznik $\frac{3}{4}$ ure.

3. Fizika. Ustmeno in ogledovavno razlaganje dr. Jan. Krügerjeve fizike za narodne šole noter do 43. §. — Učitelj rabi bukve samo za-se.

Vsako nedeljo in vsaki praznik $\frac{1}{4}$ ure.

4. Spisje. Po slovensko-nemški gramatiki za 4. razred vsakdanje šole. — Ostalo kakor v prvem razredu.

Vsako drugo nedeljo (ali praznik) $\frac{1}{2}$ ure, in to tako, da druge $\frac{1}{2}$ ure sledi številkanje.

5. Številjenje. Številjenje z mnogoimnimi številkami in poznavanje delin.

Vsako drugo nedeljo ali praznik $\frac{1}{2}$ ure, in to tako, da se prve $\frac{1}{2}$ ure spisje uči.

6. Risanje. Od 16. do 23. predloge po Lovretu Schön-u. Drugo kakor v prvem razredu, samo pri čisti izpeljavi še tuš, modro in rudečo tinto.

Vsako drugo nedeljo ali praznik 1 uro.

7. Petje. Ponavljanje in nastavljanje cerkvenih in narodnih pesem.

Vsakrat $\frac{1}{4}$ ure pred šolo.

8. Žensko obrtništvo. Kakor za prvi razred.

Vsako nedeljo in praznik eno uro po pravi dveurni nedeljski šoli.

(H koncu vsakega drugega mesca naj učenik namesti branja in fizike ponavlja nauk od globusa in naj uri učence po zemljovidu poznavo kranjske in njenih sosednih dežel.)

Opazka. V ta razred se jemljejo le učenci in učenke, ki so 4. razred vsakdanje šole končali, ali pa v drugem razredu nedeljske šole prvi red dobili. — Drugo kakor je že bilo rečeno.

Učilne bukve. Bukve o obrtništvu prof. Barentina.

Pomočne bukve. Veliki katekizem, fizika Krügerjeva, „der einfache Apparat, Geräthschaften zu Krügers Naturlehre oder dessen Physik in der Volksschule. Bei Körner in Erfurt“, Kozlerjev zemljovid, globus, slovensko-nemška gramatika za 4. razred, računica za 4. razred, Praprotnikovo spisje, risarske predloge (16—23) Schön-ove, Slov. Grlice, österreich. Schulbote, Novice, Tovarš.

Pregled učilnih ur.

1. Nedelja ali praznik. 1. ura: Branje $\frac{3}{4}$, fizika $\frac{1}{4}$ ure; 2. ura: $\frac{1}{2}$ spisje, $\frac{1}{2}$ številkanje, 3. ura: žensko obrtništvo.

2. Nedelja ali praznik. 1. ura: Branje $\frac{3}{4}$, fizika $\frac{1}{4}$ ure; 2. ura: risanje; 3. ura: žensko obrtništvo.

Popoldne. Vsak praznik ali vsako nedeljo z drugimi razredi vkup 1 uro kršanski nauk.

(Konec prihodnjič.)

Národne dolžnosti.

— M. — Kadar človek začne spoznavati samega sebe, previdi, da v nobenem obziru ni samostojen. Na

vse strani so omejene njegova prostost, njegove želje; brezštevilo ima dolžnost pa ne toliko pravic.

O dolžnostih svojih smo se začeli učiti, ko smo se prvega uka poprijeli; in vedno še vidimo, da nam s starostjo, z razširjeno delavnostjo, da nam celó s tekom časa in po neprostih pripetljivejših rastejo in se množijo dolžnosti. Nekatere dolžnosti nas zadevajo po naključji, nekatere po lastni volji; najvažnije dolžnosti so pa tiste, ki so nepogojne, neodvržljive, ki nas brez preneha in premena vežejo do hladnega groba. Veliko smo se učili od dolžnosti do Boga, do vladarja, do predpostavljenih, do bližnjega, do samega sebe; od dolžnosti do naroda smo se pa celó malo učili.

O teh dolžnostih naj tedaj nekoliko govorim.

Národnost ni ohola sanjarija, ampak že v starodavnih časih je bila čudodelna živa moč, pa za dolgo dōbo je zaspala v časnih premembah, in še le za nas tako pozno je prišel zopet čas njenega prebujenja. Zopet se glas národnosti deleč okoli razlega in ne dá se več precepiti in zatreti. Narodi so zopet iz števil postali osebe; in mlada moč narodnosti bo v bodoči zgodovini znamenito se razkazovala. To čutje narodnosti pa nas zdaj obsega in presega, v njem živimo in na-nj se moramo ozirati. Kar je beseda narod meso postala, imamo proti narodu tudi dolžnosti. Kakošne pa so te dolžnosti?

Vsacemu človeku je sveta dolžnost, da doseže, kar največ more, popolnost. Popolnost je poklic vsacega človeka. Slabe sicer in nepopolne stvari smo, in popolnosti nikdar ne moremo doseči, pa toliko imamo moči in prostosti v sebi, da jo moremo spoznati in bližati se ji. Popolnost, in prizadevanje doseči jo, mora pa biti vseobzirna. Kdor se popolnosti le enostransko bližati želi, kdor svoj poklic le v enem obziru spolnuje, v družih pa zanemarija, ne prizadeva si za pravo popolnost. Naše prizadeve do popolnosti pa morajo biti djanske.

Podlaga djanja pa je spoznanje dolžnosti, njenih vzrokov in namenov. Spoznati moraš, da si človek, — težko je sicer to spoznanje. Spoznal boš potem, kako mnogovrstne so tvoje dolžnosti, ktere vse pa se dajo posneti v zapoved: „bodi dober človek.“ To je tvoja nepogojna sveta dolžnost. Človek si, na zemljo si postavljen, skrbi, da se bogatiš in lepšaš s čednostmi in blagostjo.

Ti pa, dragi bravec moj, ti nisi samo človek — ti si tudi Slovenec. Slovenstvo je kos tvojega prirojenega bitja, to je pred družimi ljudmi tvoja posebnost, do te posebnosti imaš z njo prirojene dolžnosti, ki se tudi povzamejo v kratko zapoved: „bodi dober Slovenec!“

Kot dober Slovenec si pa že sam po sebi tudi dober Avstrijan, kajti zgodovina vseh časov noter do današnjega dne priča djansko, da ni prazna in le izmišljena beseda, ki od Slovencev pravi, da

„Hrast se omaja in hrib, zvestoba Slovincu ne gane.“

Ko Slovenec si narod med narodi avstrijskimi; kajti človeštvo v obče je različno; različnosti so med posamesnimi osebami, pa postavil je Stvarnik sam neizbrisljive razločke med raznimi plemeni ljudi — med narodi. Ako so pa te posebnosti tako vkoreninjene v narodih, niso brez dobrega namena, ker so pristvarjene; potrebne so, in naša dolžnost je, na-nje se ozirati. Ljubiti moramo te svoje posebnosti; ljubiti moramo svoj narod, ljubiti njegov značaj, njegov jezik, njegovo zgodovino, njegovo prihodnost; čutiti se moramo z narodom en život, eno srcabitje, ker smo ene krvi. Narodove zadeve morajo biti tudi naše zadeve; ker, kar veže naše trupla, mora vezati tudi naše duše. Čutiti se moramo, da smo Slovenci, v tem čutji pa gojimo

národno ljubezen, ktera nam je prirojena, ktera je bistveni del narodnosti same.

In ti Slovenec, ki si del naroda — ali se moreš odpovedati svojemu narodu? Ali smeš v sebi zatajiti, ali zatreti, kar ti je po Stvarniku dano? Davno veš, da si življenja ne smeš jemati, ker ni samo tvoje, pa vedi, da si tudi prirojenih posebnosti svojega bitja, ki si jih nisi sam dal, katerih ti nihče jemati ne more, da si narodnosti ne smeš jemati. V sebi hraniti svojo narodnost, je tvoja sveta, naravna dolžnost, dokler živiš, ako hočeš doseči popolnost. Ako si rojen Slovenec, z življenjem nisi pridobil slovenske narodnosti, zato da bi postal Nemec ali Lah ali Francoz ali kar si bodi, ker tudi Nemec hoče ostati Nemec, Lah Lah itd. In to je prav, ker je naravno.

Ako nam je pa dolžnost proti narodu ravno narodna ljubezen, mora se kakor vsaka ljubezen v djanji skazovati. Kako pa naj se razodeva, bo vsak, komur je mar, previdil po svoji zmožnosti in okoliščinah. V mislih, v domoljubnih občutkih in praznih besedah prava ljubezen ne obstaja — ona mora biti koristna, očitna. Nihče ne more tajiti, da smo v národni ljubezni zaostali za družimi Slovani, kakor v mnogo drugih rečeh. Posnemati jih tedaj moramo in gledati, kako blago in marljivo se trudijo za dušni in telesni blagor národni.

Iz zapovedi: „bodi dober Slovenec“ pa se dajo posneti mnogovrstne dolžnosti do naroda, katerih poglobitna je dolžnost do omike. Samo o tej naj nekoliko omenim.

Skrbeti moraš prvič, da si omikan in sicer národno omikan. Vsak sicer ne more biti izobražen, visokoučen mož, vsak pa se more in mora učiti, kolikor utegne, po moči in priložnosti. Dokaj važen del omike je že, ako se zaveš, da si Slovenec. — Potem pa moraš prizadevati si, da se širi omika med narodom. Razne so poti za to; prva so šole. Že otrok mora vediti, da je Slovenec; kar se otroku sanja, bo mladenču hrepenenje in možu blago djanje. Pri starih Grkih in Rimljanih se je ljubezen do domovine že deci v srce cepila, in kake izglede pravih domorodcev najdemo pri njih, kako junašk in ponosen je bil vès narod. Da bi pri nas ne imeli toliko odpadnikov in nehvaležnikov, toliko neznačajnih sinov domovine, morali bi se že otroci kaj več učiti, kakor samo katekizem, branje in pisanje; morali bi kaj čuti od naroda in domovine. Ubožno se preživlja naše slovstvo, ker manjka mu skoraj vse podpore. Pisatelji so dostni, neutrudni vsak v svojem, al bravci so jako mlačni. Dolžnost je nam prizadevati si, da se slovstvo spodobno in krepko razcveta. Ustanuje se „matica“ slovenska, s katero bo prisijala našemu slovstvu nova zora. Pa ravno matica potrebuje obilne narodne podpore in sicer denarne. Ko se govori o denarjih (novcih), marsikteremu domorodcu umira domoljubje. Sicer se pri nas mnogo daruje, — al za slovstvo se je do zdaj podarilo tako malo, da bi smel z glavo majati nad občno národno ljubeznijo. Za lepe naprave v ptujih deželah, za zamorce v Afriki, za Indijane v Ameriki se je pri nas več denarja darovalo, kakor za blage narodne naprave. Koliko darujejo Čehi, Poljaki in drugi Jugoslovani za dušni národni blagor; pri nas se pa za kak samostan v Belgii ali Francii, ktereга nikoli noben Slovenec gledat ni šel, v hipu več nabere, kakor nikoli za občno koristno narodno napravo.

Ljubi bližnjega kakor samega sebe, pa ljubi tudi samega sebe in svoj narod vsaj toliko, kakor ptujca. Naš poklic nas pelje sicer v večnost, to je resnica večna; pa dokler živimo, smo na zemlji, smo med ljudmi, med svojim narodom, kteremu smo dolžni posebno ljubezen. Če pa narodu za stanovitni dobiček kaj darujemo: ali to ni dobro, pravično delo? In če darujemo za národno dušno izobraževanje: ali ta daritev ni pobožna. Varčen in de-

laven narod smo: ali bi ne mogli premožni ljudje od pridobljene obilnosti za dušni blagor naroda kaj več darovati kakor sicer — beračem!

Pa ne samo mi imamo dolžnosti proti narodu, ampak tudi narod ima pravico, zahtevati od nas, da ga ljubimo, da izpolnujemo svoje dolžnosti. Tudi tukaj, kakor pri vseh dolžnostih je na eni strani dolžnost, na drugi pa pravica, jo terjati. Kdo pa bo od nas terjal izpolnivanje narodnih dolžnosti, ko tega splošni narod ne more. Najbližnji prijatelj, ki vé, kako izpolnuješ svoje dolžnosti, ki te spremlja pri vseh djanjih, ki zna tvoje misli in občutke, ta naj te opominja. Ta zvesti prijatelj je pa tvoja lastna vest; ona mora terjati, da izpolnuješ dolžnosti proti narodu. Narodna ljubezen ti mora prešiniti srce. In če ti je srce mlačno, očisti ga, navdaj ga z blazim čutjem, da boš vnet za srečo naroda, da boš ž njim čutil blagor in gorje, in nikomur ne bo treba, opominjati te: Ljubi svoj narod!

O zadevah matice slovenske.

Naš vrli rojak Kranjec gospod L. Jugovic je iz Aleksandrije v Egiptu poslal prihodnji matici 120 frankov v zlatu.

Slovensko slovstvo.

Omenili smo že, da društvo sv. Mohora v Celovcu je razpisalo tudi za leto 1863 več daril za dobre knjige za poduk in zabavo. Te darila so po 100, 50 in 30 gold., in sicer 100 gold. za najboljšo izvirno pripovedko, najrajše iz slovenskega življenja; če take ne bo, za najboljšo prestavo 50 gold., — 30 gold. za najboljšo zgodovinsko, krajepisno ali narodopisno črtico, — 30 gold. za najboljši natoroznanski ali gospodarski spis.

Dopisi.

Iz Zagreba. — 5. dne prihodnjega mesca julija (srpnja) bode se tudi pri nas praznovala tisočletnica za slovanska apostola Cirila in Metoda. Za svečanost izvoljeni odbor je razposlal že program svoj in vabi tudi Slovence, naj bi se tudi njih v znamenje bratovske sloge in ljubavi udeležilo obilo. Program se glasi tako-le: Svečanost ova obslužiti će se u Zagrebu na 5. srpnja i pred večer istoga dana, ovim od prilike redom: 1. Dan prije t. j. na 4. srpnja, koncert glasbenoga zavoda, gdje će se takodjer pjevati cieli prvi (dosele nečuvani) čin iz opere „Porina“ od V. Lisinskoga. 2. Sutra u 9 sati svečana misa u prvostolnoj crkvi sa slovenskim pjevanjem epistole i evanđelija, sa hrvatskim koralnim pjevanjem. 3. O podne u streljani objed. 4. Poslije podne zabava u nadbiskupskom perivoju, rasvjetljenje vrta uz umjetnu vatru, pjevanje pjevačkih društva i glasba; kries sa pjevanjem i zabavom pučkom.

Iz Karlovca 22. rož.* Še živi zaupanje in prava prijaznost na zemlji slovenski! Lepa priča tega je podpora, ki jo je častiti gosp. Karl Polaj v Sesani dodelil lastniku velikega mlina našega, ki je pretekli mesec po nesreči pogorel, pa ga bode gosp. V. Pleiweis zopet na noge postavil. Brez vseh stroškov in zagotovil le na prosto pismice mu je za tri leta na pòsodo dal 1000 akcij graško-koflaharske železnice v znesku za 172.000 gold., da jih porabi za svoje namene. Se vé da se more gosp. Polaj zanesti na gosp. Pleiweisovo poštenost; al vendar je taka prijaznost redka dandanašnji. Zato jo omenimo očitno, da se vidi, da še ni zamrlo zaupanje med ljudmi našimi in prava prijaznost.